

**PRIMUL TUMUL CERCETAT PE RAZA LOCALITĂȚII STOENEȘTI,
COMUNA ARICEȘTII RAHTIVANI (JUDEȚUL PRAHOVA)**

Alin FRÎNCULEASA *
Angela SIMALCSIK **
Octav NEGREA *
Claudia DUMITRESCU *
Ana ILIE ***

Abstract: *Stoenești village is part of the Ariceștii Rahtivani commune, Prahova County. Located in the south-western area of Prahova County, Ariceștii Rahtivani is known through the archaeological research focusing on prehistoric burial mounds phenomenon that was carried out in the last decade. This locality is very well known for the investigation of the 4th and 3^d millennia BC burial mounds landscape in the light of constant publication of excavation results. During the 2022 rescue excavation at Stoenești, a single grave of an adult male was discovered. Prehistoric pottery fragments and several flint artifacts were recovered from secondary contexts. According to the burial ritual and the AMS ¹⁴C date, the burial falls into the period of the Yamnaya communities, who built several burial mounds in this region in the first half of the 3^d millennium BC.*

Rezumat: *Localitatea Stoenești este parte a UAT Ariceștii Rahtivani, județul Prahova. Situată în zona de sud-vest a județului Prahova, comuna Ariceștii Rahtivani este cunoscută pentru cercetările arheologice din ultima decadă privind fenomenul tumular preistoric. Vizibilitatea excepțională a acestei localități în peisajul cercetării tumulilor datând din milenii IV și III a fost generată de publicarea constantă a rezultatelor săpăturilor arheologice derulate aici. Cercetarea arheologică preventivă de la Stoenești a fost realizată în anul 2022. A fost descoperit un singur mormânt, atribuit unui individ adult de sex masculin. De asemenea, în poziție secundară, au fost descoperite fragmente ceramice preistorice și câteva piese din silex. Conform ritualului de înmormântare, dar și a datei ¹⁴C-AMS, mormântul aparține comunităților Iamnaia, cele care au construit în această zonă tumuli în prima jumătate a mileniului al III-lea.*

Keywords: *Stoenești; burial mound; Bronze Age; grave; Yamnaya.*

Cuvinte cheie: *Stoenești, tumul, epoca bronzului, mormânt, Iamnaia.*

Introducere

După instalarea puterii sovietice în România, a existat o perioadă în care săparea tumulilor preistorici a fost integrată în planurile de cercetare ale regimului. Totuși, tema nu a devenit una relevantă, subiectul a rămas mai curând într-un plan secundar. Efortul de a săpa sistematic un astfel de obiectiv arheologic, cu un inventar de multe ori incert și/sau sărăcăcios, nu a rezonat cu cercetarea preistorică atașată obiectului, analogiei și corologiei (Frînculeasa 2021a: 180). Tumuli deveneau importanți în măsura în care în inventarul mormintelor erau descoperite artefacte care ajutau la acest tip de abordare. De altfel, ne aflăm în perioada în care erau definite culturile arheologice, iar acesta nu era un subiect local, ci unul intruziv. Discursul în jurul 'mormintelor cu ocră' a evidențiat influența acestui factor cu origini externe, într-o măsură neprecizată, asupra evoluției culturilor locale aflate într-o fază de tranziție/transformare

* Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, str. Toma Caragiu, nr. 10, 100042, Ploiești, jud. Prahova, România; alinfranculeasa@yahoo.com; octavnegrea@yahoo.com; claudiadumitrescu1973@gmail.com

** Centrul de Cercetări Antropologice 'Olga Necrasov' al Academiei Române, Filiala Iași, str. Theodor Codrescu, nr. 2, 700481, Iași, jud. Iași, România; angellisimal@yahoo.com

*** Complexul Național Muzeal 'Curtea Domnească' Târgoviște, str. Justiției, nr. 7, 130014, Târgoviște, jud. Dâmbovița, România; ana_arheo@yahoo.com

economică și ideologică (Berciu 1960). În general, tumulii atribuiți 'ocromanilor' și culturile locale contemporane au rămas subiecte abordate separat (Frînculeasa 2021b: 49; Frînculeasa *et al.* 2022a: 147). Nici cercetarea derulată de instituții muzeale, care erau interesate de patrimoniu, necesar pentru organizarea expozițiilor de bază, nu avea cum să fie foarte receptivă la acest subiect.

Au existat o serie de arheologi precum D.V. Rosetti, V. Zirra, M. Petrescu-Dîmbovița, S. Morintz, V. Teodorescu, M. Dinu, V. Dumitrescu, P. Roman, D. Berciu, C.S. Nicolăescu-Plopșor, I.T. Dragomir, N. Harțușche, N. Vlăsa, G. Simion etc., care au abordat și contribuit la stadiul cercetării acestui subiect. P. Roman a susținut teza de doctorat denumită 'Grupa înmormântărilor cu ocră pe teritoriul RPR' (București, aprilie 1958), lucrare care a circulat sub formă de manuscris dactilografiat (Burtănescu 2002: 217). Merită menționată activitatea lui E. Comșa, care a publicat numeroase săpături rămase inedite o perioadă îndelungată și în același timp a sistematizat informația existentă (Comșa 1976; 1978a; 1978b; 1987; 1998). I. Vasiliu și G. Simion s-au remarcat în Dobrogea prin săparea unui număr semnificativ de tumuli, cercetări care apoi au fost și publicate (Topoleanu *et al.* 2008). Un demers asemănător a realizat și M. Brudiu în județul Galați (Brudiu 2003). Pentru Transilvania, remarcăm cercetările lui H. Ciugudean (Ciugudean 1996; 2011; 2021). Deși cercetările sunt unele izolate (Stratan 1974), în Banat au fost cartajați numeroși tumuli (Medeleț și Bugilan 1987). Foarte important rămâne demersul lui F. Burtănescu, care a căutat să sistematizeze și să integreze studiul tumulilor, atât într-un context mai larg, cât și în interiorul evoluțiilor culturale de la est de Carpați (Burtănescu 2002). Nu uităm nici abordarea sistematică a lui I. Motzoi-Chicideanu, care reprezintă și un reper temporar, noile cercetări fiind derulate ulterior apariției volumului publicat de respectivul cercetător (Motzoi-Chicideanu 2021).

* * *

Cercetările intense din județul Prahova (Frînculeasa 2021a: 184-190), dar și din Dobrogea (Ailincăi *et al.* 2021), la care se adaugă cele recente din Moldova (Enea *et al.* 2021; 2022) și Transilvania (Diaconescu 2020; Gogâltan 2021; Ciugudean 2021) au revigorat acest subiect (Preda-Bălănică *et al.* 2020: 87), devenit între timp unul foarte prezent în cercetarea occidentală, odată cu rezultatele generate de investigații științifice, precum cele de paleogenetică, izotopice, lingvistice (Heyd 2017). Au fost readuse în dezbatere teoriile M. Gimbutas privind impactul 'valurilor migraționiste' asupra 'Vechii Europe' (Preda-Bălănică 2021). Fiind o sursă de materie primă/probe pentru investigații (Frînculeasa 2019: 144), cercetarea românească nu a mai fost ignorată și nici nu s-a mai autoizolat, fiind integrată prin diverse proiecte în aceste noi abordări și debateri.

Cercetări în arealul Prahova

Având o altitudine medie de 150 m, 'arealul Prahova' (AP) se află în sud-vestul județului Prahova, în Câmpia Ploieștiului (segment al Câmpiei Române), fiind o zonă încadrată la est și vest de râurile Teleajen și Prahova, iar la nord de dealurile Subcarpatice. La sud arealul este 'închis' de vărsarea Teleajenului în râul Prahova, în apropierea localității Palanca. Interfluviul Teleajen - Prahova este traversat de câteva râuri cu debite reduse, cele mai importante fiind Dâmbul și Leaotul. Important este și Cricovul Dulce, aflat la vest de Prahova, râu care curge paralel și se varsă în acesta. În spațiul aflat între Prahova și Cricovul Dulce, au fost descoperite 24 de movile (la Bălțița, Coada Izvorului, Mănești, Zalhanaua, Vlădeni, Brătășanca, Cocorăștii Grind¹) (Frînculeasa și Frînculeasa 2022: pl. 1/A), dintre care una, situată în localitatea Coada Izvorului, a fost cercetată în anul 2017 (Frînculeasa *et al.* 2018). Mai spre nord, între râurile Prahova și Provița, se află cartate câteva movile dispuse pe raza localităților Cătina și Măgureni.

În arealul conturat mai sus, au fost descoperite în jur de 350 de movile de pământ, dintre care, pe raza comunei Ariceștii Rahtivani, au fost cartate până în prezent 121 (Plansa I.1). Stoenști T.I devine al treisprezecelea tumul cercetat în comuna Ariceștii Rahtivani, la care se adaugă alte patru movile săpate, care s-au dovedit a nu fi tumuli (Frînculeasa *et al.* 2022a: 128), iar o alta, aflată într-o

zonă cercetată în anul 2020, nu a mai fost identificată în teren (Frînculeasa *et al.* 2002b: pl. XIV/1,2), deși apărea marcată pe hărțile topografice (Frînculeasa *et al.* 2017c).

Primii tumuli cercetați în județul Prahova sunt cei doi de la Ploiești-Triaj (Nestor 1943; 1944a; 1944b) investigați în timpul celui de-al Doilea Război Mondial (1941-1943) (Vulpe 1987: 177, 178; Comșa 1989: 181). Abia după șapte decenii, în 2004 (Blejoi T.I) și 2015 (Aricești T.I), au fost cercetați următorii tumuli (Paveleț 2007; Frînculeasa 2007). Începând cu anul 2011, datorită unei conjuncturi economice favorabile, cercetarea tumulilor în județului Prahova a devenit o activitate sistematică, ce a constat în cercetarea anuală a unor astfel de obiective arheologice, cartarea lor și publicarea științifică a rezultatelor (Frînculeasa 2021a: fig. 8). În AP au fost cercetate în total cel puțin 116 morminte cu (minimum) 149 de indivizi (Tabelul 1)², din care 83 de complexe (cu 115 indivizi) sunt încadrate în tema abordată. Se adaugă un mormânt izolat, descoperit în anul 2014 în Târgșoru Vechi 'Biserica Albă' și un altul identificat pe o ridicătură naturală, cercetat în anul 2022 la Blejoi. Primul e legat prin inventar și ritual mai curând de cultura Glina (Frînculeasa *et al.* 2015b), iar al doilea, prin ritual, de comunitățile Iamnaia (Frînculeasa *et al.* 2022b: Pl. XVI/1, 3, 4).

Săpăturile arheologice din AP au produs o serie consistentă de informații privind ritualul de înmormântare, cronologia și inventarele acestor construcții funerare (Frînculeasa *et al.* 2013; 2015a; Frînculeasa 2021a). Cele mai multe morminte cercetate urmează norme funerare care sunt ușor de raportat la descoperiri similare din arealul nord-vest-pontic. Există și unele caracteristici care par să aibă, deocamdată, o ocurență locală. O explicație obiectivă al caracterului excepțional al unora dintre descoperirile provenind din AP ar putea fi legată de stadiul cercetărilor. În același timp, devine relevantă poziția favorizată a acestui areal geografic aflat în contact cu spațiul intracarpatic, factor care a imprimat zonei o evoluție culturală specifică (Frînculeasa 2020a; 2020b).

Nr. crt./tumul	Localitate	Cod sit/tumul	An cercetare	Nr. morminte/ indivizi	Cultură-epoca/ morminte/ indivizi	Investigații			
						A	D	G	I
1	Ploiești	Movila I = Ploiești T.I	1941/ 1942	16/17?	Pre-Iamnaia (3/4); Iamnaia (5); bronz mijlociu/târziu (2); sec. III-IV (≥6)	x	4	-	x
2	Ploiești	Movila II = Ploiești T.II	1943	21/27?	Pre-Iamnaia (8/13); Iamnaia (5); sec. III-IV (5/6); sec. IX-XI (2); nedatabil (1)	x	5	-	x
3	Blejoi	Blejoi T.I	2004	2	Pre-Iamnaia (1); Iamnaia (1)	x	1	-	x
4	Ariceștii Rahtivani	Aricești T.I	2005	3	Iamnaia (3)	x	2	-	x
5	Ariceștii Rahtivani	Aricești T.II	2011	1	Iamnaia (3)	x	1	-	-
6	Păulești	Păulești T.I	2011	2	Pre-Iamnaia (1); Iamnaia (1)	x	3	-	-
7	Păulești	Păulești T.II	2011	3/4	Pre-Iamnaia (1); Iamnaia (1/2); turanic sec. XI-XII (1)	x	4	-	-
8	Păulești	Păulești T.III	2011	4/8	Pre-Iamnaia (2/6); Iamnaia (2)	x	6	-	x
9	Ariceștii Rahtivani	Aricești T.III	2011	1	Iamnaia (1)	x	1	-	-

10	Ariceștii Rahtivani	Aricești	2011	-	Movilă de gunoi	-			
11	Strejnicu	Strejnicu T.I	2011	3/2	Iamnaia (2); Turanic, sec. XI-XII (1)	x	3	x	x
12	Blejoii	Blejoii T.II	2012	1	Iamnaia (1)	x	1	-	-
13	Ariceștii Rahtivani	Aricești T.IV	2013	5/10	Pre-Iamnaia (4/9), Iamnaia (1)	x	7	x	x
14	Târgșoru Vechi	Târgșor - 'Biserica Albă'	2014	1	Glina/mormânt plan/ movilă naturală?	x	2	x	x
15	Ploiești	Ploiești T.III	2014	3/6	Pre-Iamnaia (2/5); Iamnaia (1)	x	2	x	x
16	Ariceștii Rahtivani	Aricești T.V	2015	2/3	Pre-Iamnaia (1); Iamnaia (1/2)	x	2	x	x
17	Blejoii	Blejoii T.III	2016	5	Pre-Iamnaia (2); Iamnaia (3)	x	4	x	x
18	Târgșoru Vechi	Târgșor T.I	2016	12/16	Iamnaia (3/5); La Tène (1); medievale (8/10)	x	5	x	x
19	Târgșoru Vechi	Târgșor T.II	2016	-	complexe medievale și recente (sec. XX)	-			
20	Păulești	Păulești T.IV	2016	3/5	Pre-Iamnaia (1/3); Iamnaia (2)	x	3	x	x
21	Ariceștii Rahtivani	Aricești T.VI	2016	1/4	Pre-Iamnaia (1/4)+groapă cu ocru, fără oase, pre/Iamnaia (1)?+complex Coțofeni	x	1	x	x
22	Cooda Izvorului	Cooda Izvorului T.I	2017	3	Iamnaia (2); Turanic, sec. X-XI (1)	x	2	-	-
23	Blejoii	Blejoii T.IV	2018	3	Iamnaia (3)	x	2	-	x
24	Ariceștii Rahtivani	Aricești T.VII	2018	2/5	Pre-Iamnaia (2)	x	3	x	x
25	Ariceștii Rahtivani	Aricești	2018	-	Sondă/exploatare închisă conservată?	-			
26	Păulești	Păulești T.V	2019	-	complex din sec. XIX	-			
27	Strejnicu	Strejnicu T.II	2020	3/4	Iamnaia (2); sec. III d.Hr.(1/2)	x	3	x	x
28	Târgșoru Nou	Târgșoru Nou T.I	2020	2	Iamnaia (1); Turanic, sec. XI-XII (1); +complex Cernavoda II	x	6	-	x
29	Nedelea	Nedelea T.II	2020	1	Iamnaia (1)	x	1	-	-
30	Târgșoru Nou	Târgșoru Nou	2020	-	Movilă distrusă	-			
31	Aricești	Aricești T.VIII	2021	1	Iamnaia (1)	x	1	-	-
32	Târgșoru Nou	Târgșoru Nou T.II	2021	1	Iamnaia (1)	x	1	-	-
33	Stoenești	Stoenești T.I	2022	1	Iamnaia (1)	x	1	-	-
34	Nedelea	Nedelea T.III	2022	-	Movilă naturală	-			
35	Nedelea	Nedelea T.I	2015/ 2022	?	Movilă naturală; groapă (secundară) fără oase	-			
36	Blejoii	Blejoii T.VI	2022	1	Iamnaia (1)	x	1	-	-
37	Blejoii	Blejoii T.VII	2022	2/3	Pre-Iamnaia (1/2), Iamnaia (1)	x	2	-	x
38	Blejoii	Blejoii T.VIII	2022	2/3	Iamnaia (1)	x	3	-	-
39	Blejoii	Blejoii T.V	2015/ 2022	3/4	Pre-Iamnaia (1); Iamnaia (2/3)	x	1	-	x

40	Blejoi	Blejoi - Movila naturală	2022	1	Iamnaia (1)	x	1	-	-
41	Blejoi	Blejoi - 'Moll'	2022	-	Movilă naturală				
TOTAL	9 localități	A. tumuli = 31; B. morminte in movile naturale = 2; C. movile fără morminte = 8	16	116/ 149	Pre-Iamnaia = 32/58 Iamnaia = 53/59 EBA = 1/1 MBA/LBA = 2/2 La Tène = 1/1 Sec. III-VI = 12/14 Sec. VIII-XII = 14/13 Nedatabil = 1/1 Gropi fără schelet = 2		85		

Tabelul 1. Date sintetice privind complexele funerare cercetate în 'arealul Prahova'.

A summary of the data regarding the burials investigated in the 'Prahova area'.

Stoenesti TI. - cercetări arheologice de teren

Tumul de la Stoenesti a fost cartat de către A. Frînculeasa în data de 20.10.2011. Acesta a primit numărul 12 (abreviat T.12) în lista de tumuli aflați pe raza comunei Ariceștii Rahtivani și codul RAN 132119.04. Se afla în tarlăua 76, la circa 850 m est de satul Stoenesti, la 200 m nord de DN 72 (Ploiești-Târgoviște) (Planșa I.1). Coordonatele geografice în zona centrală a movilei sunt: 44°55'50.63"N, 25°52'18.41"E. Tumulul avea înălțimea de aproximativ 1,4 m și diametrul de circa 35 m (Planșa II.1, 2), dar era deja vizibil, pentru că acesta se afla ridicat pe un teren ceva mai înalt față de cel din jur. În plus, la sud de movilă, continuând ca un semicerc spre est și vest în jurul acesteia, terenul prezenta o albiere largă, cadru care ajuta la o mai bună conturare a tumulului și care crea impresia ca înălțimea acestuia este mai mare.

Stratigrafia construcției funerare

Cercetarea preventivă a fost necesară, deoarece situl arheologic urma să fie afectat de construirea unor spații de depozitare. Pornind de la conformația movilei, au fost trasați doi martori stratigrafici groși de 1 m și lungi de 35 m, orientați NNE-SSV/VNV-ESE, care s-au intersectat în zona centrală. Aceștia au împărțit tumulul în patru sferturi (1-4) (Planșa IV.1), care au fost demontate succesiv cu ajutorul unui utilaj. Cercetarea a fost realizată într-o perioadă ploioasă. Prin urmare, au existat atât avantaje în privința observațiilor specifice, cât și dezavantajul de a avea la dispoziție numai temporar segmente de profile stratigrafice și grunduri curate și/sau uscate. Recurățarea acestora a însemnat uscarea neuniformă a suprafețelor necesare observației, fotografierii și înregistrării detaliilor.

Evoluția stratigrafică a construcției funerare se prezenta astfel: I. strat arabil/vegetal, gros de circa 0,20 m, culoarea brună; apare pe toată întinderea movilei; II. lentilă de culoare negricioasă, acoperea poalele movilei; limitele exterioare delimitau movila la diametrul maxim de circa 32 m; tipul și consistența pământului sunt aceleași ca în cazul mantalei; III. manta, avea culoarea gălbuie, mozaicată cu sol cenușiu (la uscare), consistență argiloasă; era un lut amestecat cu foarte puține pietricele mărunte; avea un diametru de circa 25 m, grosime maximă de 0,70 m; suprapus direct de stratul arabil și o lentilă negricioasă (spre poalele movilei); IV. strat antic/grind?, grosimea maximă spre centrul movilei era de circa 0,60 m, dar se subția spre margini; avea culoarea cenușie, consistență humos-argiloasă; în afara tumulului, peste acest strat, se afla arabilul; V. depozit natural de pietriș (Planșa IV.2, 3). Tumulul a fost tăiat în jumătatea sudică de traseul unei conducte de gaze (Planșa IV.1).

Complexele arheologice cercetate și alte materiale descoperite

A fost descoperit un singur mormânt de inhumăție, abreviat M.1. Era mormântul primar, aflat în centrul movilei, în zona în care s-au intersectat martorii magistrali (Planșele III și IV.1, 4).

A fost identificat la adâncimea de 0,90 m raportată la punctul zero, iar baza gropii funerare se afla la -1,50 m. Groapa avea formă rectangulară cu colțurile rotunjite, umplutura friabilă, culoarea maronie; avea dimensiunile de 2×1,10 m, era orientată pe axul V-E. Complexul funerar conținea scheletul unui individ adult de sex masculin, depus dorsal; avea membrele superioare îndoite și așezate pe bazin, iar cele inferioare erau îndoite, ridicate și căzute lateral spre sud. Defunctul era orientat V-E, avea craniul dispus la vest, căzut lateral, cu privirea spre sud (Plansa III). Un bulgăre de ocră se afla în apropierea umărului drept. Urme de ocră au fost observate în timpul analizei antropologice și pe alte segmente osoase (umeri, coate, încheietura palmei, genunchi și glezne).

Sub defunct era așezată o rogojină de culoare maronie, foarte slab conservată. Pe trei laturi (E, V și S) am identificat o șanțuire (lățimea de 0,10 m și adâncimea de 0,4-0,6 m), care urma, la 0,20 m spre interiorul gropii, forma acesteia. În această șanțuire se păstrau urme de lemn în curs de fosilizare (culoarea negricioasă). Membrele inferioare, căzute lateral spre sud, depășiseră cadrul delimitat de acesta șanțuire/limită, ceea ce indică o anumită dinamică interioară/evoluție a mormântului/stării de degradare a defunctului și a structurii de lemn (Plansurile III și IV.4). S-au păstrat și urme de lemn (negricios sau maroniu-roșiatic) (Figura 2.2), atât în exteriorul gropii, cât și în interior (sub forma unei lentile sau bucăți cu forme neregulate) (Plansa III.3). De asemenea, am identificat și urme de rogojină/țesătură albă 'atașată' pe fragmente de lemn (Figura 2.1).

La aproximativ 8 m nord de mormânt, în sfertul 1, pe nivelul antic, a fost descoperită o pată roșiatică care acoperea o suprafață de cca 40 cm², care ar putea reprezenta urme de ocră. În același sfert, în apropierea mormântului, au apărut și urme de lemn fosilizat/ars(?). În manta, dar și în umplutura gropii mormântului, am descoperit câteva fragmente ceramice preistorice și trei piese din silex. Ceramica, reprezentată de un număr circa 30 de fragmente, este modelată la mână. Negricioasă la interior, roșiatică, maronie sau negricioasă la exterior, miezul nu este unul compact. Partea exterioară are un aspect neîngrijit, unele sunt nisipoase la pipăit, altele par să prezinte urme de pleavă tocată foarte mărunț. Ceramica este foarte fragmentată, a putut fi reconstituit din desen un castron (Plansa V.1). Piesele din silex sunt reprezentate de așchii cu forme neregulate, culoarea crem (Plansa V.2). Una dintre piese, retușată (Plansa V.2c), păstrează planul amenajat pentru percuție și bulbul rezultat în urma desprinderii de nucleu.

Scheletul de la Stoenesti: observații bio-antropologice

Grad de reprezentare: schelet bine reprezentat, aproape complet; prezente circa 90% dintre componentele scheletice (apreciere făcută după fotografia *in situ*); circa 70% dintre elementele scheletice determinabile anatomic.

Stare de conservare: precară, situație cauzată de gradul accentuat de fragmentare produsă sub acțiunea factorilor pedologici; fragmentare mai accentuată în zona craniului, toracelui și în zonele spongioase ale oaselor postcraniene (epifize, vertebre și coaste); elemente scheletice cu cantitate redusă de colagen.

Sexul antropologic: masculin (frunte înclinată, osatură foarte robustă, relief muscular extrem de accentuat pe oasele centurilor și membrelor, suprafețe de articulație de dimensiuni mari).

Vârsta biologică în momentul decesului: trecut de 50 de ani (adult bătrân sau *maturus III*).

Caracteristici biomorfometrice: relief cranian accentuat; boltă palatină moderat de adâncă; mandibulă foarte robustă, cu corp înalt și ram vertical larg; statură scheletică foarte mare (estimată morfoscopic); humerusuri cu euribrahie (81,5 u.i.); cubitusuri platolenice (73,7 u.i.); femure cu pilastru; tibii platicnemice (57,1 u.i.) (Tabelul 2).

Trăsături epigenetice: neobservabile.

Stare de sănătate dentară: precară; uzură accentuată de tip atriție a coroanelor dentare (gradul 4+); alveole dentare poroase, inflamate; parodontoză activă în momentul decesului (Figura 1.1); carii de colet pe molarii inferiori.

Patologii osoase: osteoartrită degenerativă generalizată, manifestată mai sever la nivelul coloanei vertebrale, prin osteofite marginale de mari dimensiuni pe marginea corpurilor (Figura 1.2) și modificarea conturului articular, dar și la nivelul umerilor, pe clavicule și omoplați, prin coroziune.

Traumatisme: luxație articulară, probabil însoțită de ruptură de ligament, în regiunea proximală a metacarpianului nr. 4 de pe partea stângă (Figura 1.4), în zona de articulație cu osul carpian hamat/osul cu cârlig, probabil traumatizat și el³ (lipsește din inventarul osteologic).

Indicatori ai stresului biomecanic: inserții musculare foarte accentuate (4+) pe oasele centurilor și membrilor, cu precădere pe humerusuri, radiusuri, femure și tibii; modificări/reacții entezopatică, cu formare de entezofite, pe tibii (în partea posterioară proximală), femure (în partea posterioară proximală), radiusuri (în treimea distală), metacarpiene și metatarsiene (Figura 1.5), falangele palmare și plantare; miozită osificantă dobândită pe fața posterioară a tibiei de pe partea dreaptă (Figura 1.3) (ligament osificat al m. *popliteus*, cu rol în flexia gambei pe coapsă și rotația gambei spre înăuntru și al m. *soleus*, cel mai eficient mușchi pentru flexia plantară în poziție „cu genunchiul îndoit”).

Date tafonomice: fisuri și rupturi produse *postmortem*, unele în vechime, altele recent, în timpul procesului de decopertare a scheletului; exfoliere pe diafizele oaselor lungi ale membrilor și delaminare pe oasele calotei craniene; urme de ocru vișiniu pe toate oasele, mai intense pe frontal, humerusuri (proximal și distal), radiusuri (distal), tibii (distal) și oasele palmare și plantare (Figura 1.6); pigmentări cu ocru concentrate în apropierea articulațiilor scapulo-humerale, humero-ulnare, radio-ulnare, radio-carpene, cubito-carpene, femoro-patelare, femuro-tibiale, tibio-talare și talo-calcaneo-naviculare, ceva mai intense pe elementele de pe partea dreaptă.

Figura 1. Partea stângă a corpului mandibulei, parodontoză (1); vertebră lombară cu osteofite marginale (2); tibia dreaptă, miozită osificantă dobândită (3); metacarpianul 4 de pe partea stângă, luxație la capătul proximal (4); ambele metatarsiene nr. 1, modificări osteoartrite și entezopatică (5); falange plantare de pe partea dreaptă intens pigmentate cu ocru (6).

Left side of the body of the mandible, periodontitis (1); lumbar vertebra with marginal osteophytes (2); right tibia, acquired myositis ossificans (3); left 4th metacarpal, dislocation at the proximal end (4); both 1st metatarsals, osteoarthritic and enthesopathic changes (5); right plantar phalanges intensely pigmented with ochre (6).

Humerus	Diametrul mijlociu maxim	27 mm
	Diametrul mijlociu minim	22 mm
	Lărgimea epicondilară	62 mm
Radius	Diametrul transversal mijlociu	20 mm
	Diametrul antero-posterior mijlociu	14 mm
Ulna	Diametrul transversal mijlociu	19 mm
	Diametrul antero-posterior mijlociu	14 mm
Tibia	Diametrul antero-posterior mijlociu	38 mm
	Diametrul transversal mijlociu	24 mm
	Diametrul antero-posterior superior	42 mm
	Diametrul transversal superior	24 mm

Tabelul 2. Valorile relative (dimensiuni) postcraniene.

Postcranial relative values (dimensions).

Discuții

Descoperirile atribuite fenomenului funerar tumular preistoric din AP au fost expuse și valorificate sistematic în numeroase studii publicate în ultimii ani. În cazul mormintelor Iamnaia, care reprezintă a două etapă de înmormântări tumulare în acest areal (Frînculeasa 2021a; 2021b), standardizarea ritualului funerar devine aspectul distinctiv relevat de cercetări. În același timp, în săpături încă apar elemente noi, care vin să completeze sau să evidențieze și mai bine 'bagajul' consistent de informații obținut în urma cercetărilor derulate în ultimii ani. În cazul tumulului de la Stoenști au fost identificate atât elemente binecunoscute cadrului natural și standardului funerar din acest areal, cât și unele noi, dar care sunt parte a 'pachetului' Iamnaia:

1. Deși sunt elemente care fac parte din 'pachetul Iamnaia', prezența lemnului și a 'țesăturii albe' e ceva demn de semnalat în acest areal. Foarte rar se conservă urme de lemn, deși în 'Movila II' de la Ploiești - Triaj, cercetată în anul 1943, a fost descoperit un capac care acoperea groapa M.19 (Comșa 1989: fig. 4; Frînculeasa *et al.* 2017b: pl. XIX). De asemenea, în cazul tumulului cercetat în anul 2019 la Boldești, localitate aflată în sud-estul județului Prahova, cele trei morminte Iamnaia (M.1, M.3 și M.4) (Planșa VI.3, 4) păstrau urme consistente de lemn și țesătură albă (Frînculeasa *et al.* 2020: pl. 2; Preda-Bălănică 2021: fig. 7/2). Urme firave de lemn am descoperit și în cazul M.3/T.I de la Strejnicu (Frînculeasa *et al.* 2013: 28) sau a M.1/T.VIII de la Ariceștii Rahtivani, cercetat în anul 2021 (Frînculeasa *et al.* 2022a: pl. VI/1). Mai spre est semnalăm 'Movila Mare' de la Smeeni (Buzău), în care astfel de elemente au fost identificate în cazul mai multor morminte (Simache și Teodorescu 1962: 276-277; Frînculeasa *et al.* 2017a).

Figura 2. Țesătură, culoarea albă (1) și lemn provenind din capacul mormântului de la Stoenști (2).

Mat of white colour (1) and wood from the cover of the grave in Stoenști (2).

Structura de lemn observată în cazul mormântului de la Stoenesti deocamdata este singulară în AP. În 'Movila Mare' de la Smeeni (Planșa VI.2) avem semnalată o 'cutie' (fără fund) din lemn descoperită în M.15 (Planșa VI.1), încadrat în faza a II-a de înmormântări (4240±54 BP) (Simache și Teodorescu 1962: 277; Frînculeasa 2021a: tab. 1). Urmele acestei 'cutii' (o șanțuire cu un traseu regulat) au fost identificate pe laturile scurte, parțial pe una din cele lungi ale gropii M.15 (Frînculeasa et al. 2017a: pl. 36/2). F. Burtănescu menționează o astfel de descoperire la Kjiulevča M.2/T.I (Burtănescu 2002: 240).

2. Dintre cele 85 de date absolute realizate pentru AP (Tabelul 1), 69 sunt pentru mormintele preistorice tumulare, dintre care 33 sunt pentru etapa pre-Iamnaia și 36 pentru înmormântările Iamnaia; alte două date sunt pentru M.1/Târgșoru Vechi 'Biserica Albă', care are în inventar un vas cu manșetă, care este un element specific Glina în acest areal (Frînculeasa et al. 2015b: 140, fig. 2/a; Frînculeasa 2021b: 59-60); trei date pentru complexul atribuit culturii Cernavoda II suprapus de T.I/Târgșoru Nou (Frînculeasa 2020b: tab. 1); o dată pentru o posibilă locuire Cernavoda I de la Ploiești-Triaj 'Movila II' (Frînculeasa et al. 2017b: pl. XIX). Alte 10 date ¹⁴C-AMS sunt pentru complexe datând din sec. III-IV (1) și VIII-XII d.Hr. (9) (Tabelul 1).

Conform datei ¹⁴C-AMS (4097±18 BP = 2857 - 2574 cal BC, 95,4% probabilitate), mormântul de la Stoenesti se integrează în etapa a doua de înmormântări Iamnaia, aflată aproximativ între 2850/2800 - 2650/2600 cal BC (Frînculeasa 2021a; 2021b).

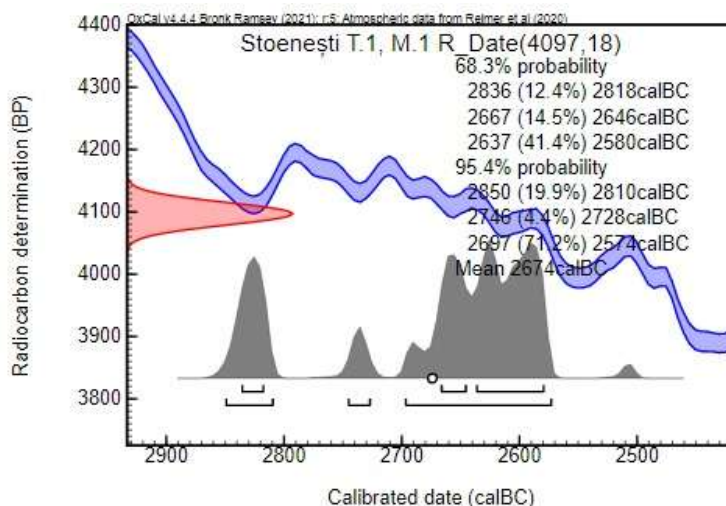

Figura 3. Data ¹⁴C-AMS pentru mormântul de la Stoenesti.

AMS radiocarbon data for the grave of Stoenesti.

Cu o excepție semnalată în cazul M.1/T.I de la Păulești T.I/M.1, nu avem datate morminte Iamnaia timpurii (sfârșitul mileniului al IV-lea) care să fie amenajate în spații funerare/movile deja ridicate de comunitățile pre-Iamnaia. Trebuie menționat că T.I de la Păulești era în fapt o movilă naturală peste care s-a adăugat un strat de pământ, iar înmormântarea a fost atribuită unei persoane adulte de sex feminin (Frînculeasa et al. 2013: 26), ceea ce în sine reprezintă o situație specială (Frînculeasa 2019; 2021b: 51, nota 47). Această delimitare cronologică ar putea reprezenta, cel puțin pentru spațiul analizat, un indiciu important privind coexistența și interacțiunea acestora cu acele comunități locale care deja adoptaseră ritualul înmormântării în tumuli (Frînculeasa 2021a). Acest fenomen începe să poată fi urmărit și în Bulgaria sau Ungaria (Alexandrov și Kaiser 2016; Dani și Kulcsár 2021; Alexandrov și Wlodarckzak 2022), inclusiv din perspectiva rezultatelor generate de investigațiile ADN (Preda-Bălănică și Diekmann 2022).

3. În urma săpăturilor arheologice am constatat că dimensiunile reale ale tumulului de la Stoenesti erau mai mici, respectiv înălțimea era de 0,90 m, restul amplitudinii fiind reprezentată de

grindul înălțat cu aproximativ 0,3 m peste stratul natural/antic, care avea la rândul său o grosime relativ constantă de circa 0,3 m (Planșa IV.1). Este un comportament bine cunoscut în zonă (Frînculeasa *et al.* 2022a). Aceasta asigură o mai bună vizibilitate a tumulului, dar și o mai bună gestionare a efortului necesar realizării acestor construcții funerare. Alegerea și amenajarea/prepararea terenului par să fie activități obișnuite în timpul lucrărilor de realizare a acestor monumente funerare. Am observat că majoritatea tumulilor cercetați au fost ridicați pe mici grinduri, care rareori depășeau 0,5 m înălțime față de terenul aflat în imediata apropiere. Aveau în multe cazuri o formă alungită (vezi și ridicarea topografică) (Planșa IV.1), iar spre capătul mai înalt era ridicată movila. Inițial terenul era orizontalizat, obținându-se o 'platformă' realizată prin excavarea/tăierea/răzuirea surplusului de pământ. Există și situații când se adăuga sol (pentru nivelare) în completarea grindului, pentru a avea acces la un spațiu suficient pentru ridicarea unui tumul, ceea ce a fost observat în cazul T.II/Târgșoru Nou (Frînculeasa 2020a: pl. 4/2). În general, mantaua ridicată peste mormântul primar nu depășea limitele 'platformei', dar următoarele ajustări ale movilei se extindeau dincolo de aceasta, așa cum am constatat în cazul T.VIII/Aricești (Frînculeasa *et al.* 2022a: 138) sau a celui de la Boldești (Frînculeasa *et al.* 2020: 452). Pentru 'Movila Mare' de la Smeeni se precizează că 'pământul din jur a fost răzuit' (Simache și Teodorescu 1962: 275-276). Ceea ce este de remarcat în cazul grindului pe care a fost ridicat tumulul de la Stoenеști, este că nu am observat inițierea unor amenajări intenționate a acestuia; a fost săpată groapa în partea superioară, deșus defunctul și așezat capacul de lemn; mantaua se mula pe movila naturală inițială, care avea în jur de 0,30 m înălțime în zona centrală și diametrul maxim de circa 9 m; între movila naturală și manta, la sud de mormânt, am identificat urmele unei lentile de lemn (Planșa IV.2), material care făcea parte probabil din capacul așezat peste groapa mormântului.

4. Majoritatea tumulilor din AP sunt construiți din lut care are o structură prăfoasă, amestecat cu pietricele mărunte. Acesta constituie solul natural (grosime de 0,20-0,40 m) din Câmpia Ploieștiului, care precede 'pietrișurile de Cîndești' (Frînculeasa *et al.* 2013: 29, 30), ce sunt în prezent o sursă naturală exploatată industrial în sud-estul județului Prahova. Utilizarea argilei pentru ridicarea tumulului de la Stoenеști nu este ceva excepțional în zonă. Astfel de situații am întâlnit în cazul T.II/Aricești (Frînculeasa *et al.* 2013: 25), T.I./Târgșoru Vechi (Frînculeasa *et al.* 2017d: 14), T.II/Târgșoru Nou sau T.VIII/Aricești (Frînculeasa *et al.* 2022a). De altfel, cu ocazia supravegherii unor excavări necesare pentru amenajarea unui parc industrial aflat la circa 500 m est de tumulul de la Stoenеști, am observat prezența unui 'depozit' masiv de argilă (Frînculeasa *et al.* 2022a: 138).

5. Pe poalele movilei am identificat un strat de pământ negru, evidențiat și mai bine de precipitațiile căzute în timpul cercetărilor. Pământul are aceeași consistență și caracteristici precum cel pe care îl precede stratigrafic (manta). Această delimitare cromatică, pornind ca o lentilă de pe ultima treime a movilei, se îngroașă spre bază. Astfel, umple/completează în multe cazuri albierea prezentă la marginea tumulilor. Cauzele acestei transformări sunt unele naturale, fiind rezultatul degradării biotice a părții superioare a mantalei, fenomen cauzat de acumularea naturală la poalele tumulului de material vegetal descompus/putrezit și stagnarea temporară a apei. Acest strat negricios a fost identificat în cazul tuturor tumulilor cercetați în AP. El a fost observat și în cazul unor movile care s-au dovedit a nu fi tumuli, ci unele naturale. Cea mai recentă situație provine din anul 2022, când am cercetat T.III de la Nedelea, care prezenta aceeași depunere neagră pe poale (Planșa VII.3-5). În movila care avea 0,80 m înălțime și 30 m diametru, nu am descoperit morminte (Frînculeasa *et al.* 2022b: pl. XV/4-5). Remarcăm că acest 'tumul' (Planșa VII.1, 2) era marcat cu simbolul movilei pe 'Planurile directe de tragere' (Frînculeasa *et al.* 2017c).

6. De-a lungul traseului conductei pentru transport gaze, care a traversat de la vest la est movila, la sud de martorul stratigrafic II (Planșa IV.1), nu am putut să coborâm cu excavarea mai jos de adâncimea de 0.90 m (zona centrală a tumulului) (Planșa VI.3). Conducta a fost introdusă într-un șanț care avea lățimea de 1-1,10 m, umplutura părea stratificată, la partea superioară avea pământ, urmată apoi de pământ amestecat cu pietriș. Traseul acestui șanț a trecut la mai puțin de 1 m sud de

colțul de sud-vest al gropii M.1, suprapunând zona în care probabil a fost așezat pământul scos în timpul săpării gropii mormântului.

Prezența unor șanțuri săpate pentru introducerea unor conducte/cabluri (infrastructura energetică) devine deja o experiență în cazul tumulilor cercetați în AP. Au existat mai multe situații în care a trebuit să ne adaptăm săpătura arheologică. La Păulești T.I, un șanț/conductă CONPET traversa poalele sudice ale movilei. În cazul T.VI de la Aricești, traseul unei conducte CONPET a putut fi identificat în jumătatea nordică a tumulului; de asemenea, în apropierea mormântului se aflau resturi ale unei borne topografice abandonate (Frînculeasa 2020a: pl. 3). Se adaugă traseele unor șanțuri care au traversat în zona centrală a T.V de la Blejoi sau prin apropierea mormântului izolat cercetat în anul 2022 la Blejoi (Frînculeasa *et al.* 2022b). În cazul T.IV de la Blejoi, cercetat în anul 2018, în zona centrală se afla un punct geodezic distrus (bornă topografică), dar care păstra pilonul de ciment îngropat (Frînculeasa *et al.* 2019). Săpăturile arheologice au fost sub control în toate aceste cazuri, dar un anumit disconfort a existat. Imaginile de pe Google Earth indică și alte trasee de conducte care traversează tumuli și care așteaptă să fie descoperite odată cu alte săpături arheologice.

Concluzii

Tipul de construcție, materialul utilizat pentru ridicarea tumulului, dimensiunile și forma gropii mormântului, ritualul de înmormântare, prezența ocrului, toate sunt elemente tipice pentru numeroasele complexe funerare Iamnaia, prezente/cercetate în zona vest-pontică în prima jumătate a mileniului al III-lea (Heyd 2011). După o primă etapă, care debutează la cumpăna mileniilor IV și III (Frînculeasa 2021a; 2021b), obiceiul construirii unor astfel de movile în nordul Câmpiei Române încă persistă câteva secole. Grupul are coeziune, instrumente și forța de a păstra tradiții, fiind încă compact din punct de vedere ideologic.

Descoperirile din acest tumul vin să completeze o serie importantă de informații provenind din cercetările derulate în ultimii ani (Frînculeasa 2021a). Deși recurența rezultatelor pare să genereze statistici seci, informațiile obținute lărgesc baza de date disponibilă cercetătorilor. Abordate sistematic și apoi publicate într-un context mai larg, cercetările devin relevante. Prin micile detalii generate de fiecare nouă săpătură, subiectul poate să rămână încă unul de interes și în același timp atractiv pentru arheolog. Dincolo de dorințele subiective ale cercetătorului, 'desfacerea' mormintelor pentru știință/cunoaștere rămâne să fie un 'câștig' măsurat de balanța conștiinței noastre.

Aceste movile, bine conturate în peisajul anost al Câmpiei Române, au fost repere mai multe milenii (Frînculeasa *et al.* 2017c). Ele păstrau și memoria unui trecut al zonei, fiind monumente ale unor strămoși mitizați. Văzuta dinspre sud, movila de la Stoenesti are în cadru munții Carpați, înzăpeziiți în timpul cercetărilor noastre (Planșa II.1). În fapt, perspectiva constructorilor acestui monument funerar era una diferită în raport cu cei din nordul Mării Negre sau mai aproape, cu cei de la nord de Dunăre, Dobrogea. Spre nord se deschid drumuri spre noi pășuni, resurse naturale, etc. Râuri, precum Prahova, Teleajen sau Buzău mai spre est, își au izvoarele în Transilvania și traversează Carpații, asigurând căi de comunicare care probabil au fost exploatate în preistorie de comunitățile locale, explorate de cele alogene. Pentru comunitățile din 'arealul Prahova' lanțul Carpaților nu reprezenta inaccesibilul, ci doar un prag pe care odată ce l-ai trecut, începeai să-l cobori.

Note

¹. Una dintre movilele de la Cocorăștii Grind ar putea fi o așezare de tip *tell*.

². Pentru tumulii de la Ploiești-Triaș nu avem toate informațiile la dispoziție, pentru a avea certitudinea numărului real al înmormântărilor și a indivizilor descoperiți.

³. Hamatul/osul cu cârlig, alături de celelalte oase carpiene, formează o suprastructură osoasă care oferă stabilitate și forță mâinii. Dintre oasele carpiene, osul hamat este cel mai frecvent fracturat, de

obicei din cauza mișcărilor bruște și puternice ale membrului superior prin lovire sau aruncare. Pe hamat se inseră mușchii *flexor digiti minimi brevis*, *oponens digiti minimi*, *abductor digiti minimi* și *flexor carpi ulnaris* și ligamentele *flexor retinaculum*, *pisohamate*, *triquetrohamate* și *capitohamate*, toate fiind implicate în articularea metacarpinelor 4 și 5 cu hamatul.

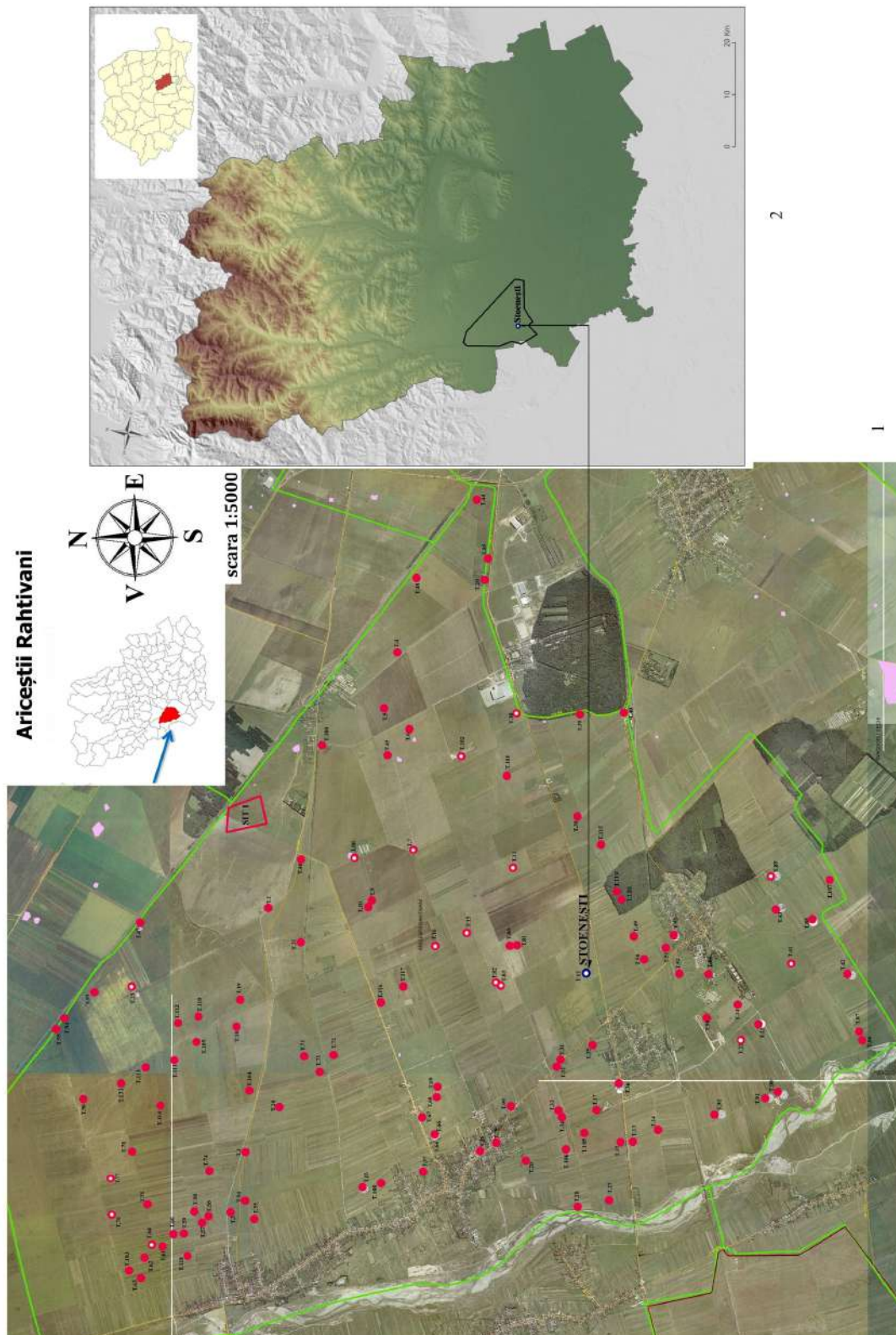
Bibliografie

- Ailincăi, S., Constantinescu, M., Dima, A., Sava, G., Mihail, F., Micu, C., Mocanu, M. și Stănică, A.D. (2021) 'Bronze Age graves at Jijila (Southeastern Romania)', în V. Heyd, G. Kulcsár și B. Preda-Bălănică (ed.) *Yamnaya Interactions. Proceedings of the International Workshop held in Helsinki, 25-26th April 2019*, pp. 207-42, Budapest: Archaeolingua.
- Alexandrov, Șt. și E. Kaiser (2016) 'The Early Barrow Graves in West Pontic Area. Cultures? Migrations? Interactions?', în V. Nikolov și W. Schier (ed.) *Der Schwarzmeerraum vom Neolithikum bis in die Früheisenzeit (6000–600 v.Chr.). Kulturelle interferenzen in der zirkumpontischen Zone und Kontakte mit ihren Nachbargebieten*, *Prähistorische Archäologie in Südosteuropa* 30, pp. 359-70, Rahden/Westf.: Verlag Marie Leidorf GmbH.
- Alexandrov, Șt. și Włodarczak, P. (2022) 'Chronological sequence of the Early Bronze Age graves in the Pamukli Bair Barrow at Malomirovo and the Pit-Grave Culture expansion in the Middle Tundzha Valley', *Studia Praehistorica* 16: 207-40.
- Berciu, D. (1960) 'Perioada de tranziție către epoca bronzului (cca. 1900-1700 î.e.n.)', în *Istoria României* I, pp. 71-82, București: Ed. Academiei R.P.R.
- Brudiu, M. (2003) *Lumea de sub tumulii din sudul Moldovei. De la indo-europeni la turanicii târzii-mărturie arheologică*, București: Ed. Printech.
- Burtănescu, F. (2002) *Epoca timpurie a bronzului între Carpați și Prut cu unele contribuții la problemele epocii bronzului în Moldova*, *Bibliotheca Thracologica*, XXXVII, București: Vavila Edinf S.R.L.
- Ciugudean, H. (1996) *Epoca timpurie a bronzului în centrul și sud-vestul Transilvaniei*, *Bibliotheca Thracologica* XIII, București: Vavila Edinf S.R.L.
- (2011) 'Mounds and mountains: Burial rituals in Early Bronze Age Transylvania', în S. Berecki, R.E. Németh și B. Rezi (ed.) *Bronze Age rites and rituals in the Carpathian Basin, Proceedings of the International Colloquium from Târgu Mureș*, pp. 21-57, Târgu Mureș: Bibliotheca Musei Marisiensis, Seria Archaeologica IV.
- (2021) 'Epoca bronzului în Transilvania. O privire de ansamblu', *Apulum* LVIII: 35-97.
- Comșa, E. (1978a) 'Considerații cu privire la mormintele cu ocră de pe teritoriul Dobrogei', *Pontica* 11: 19-26.
- (1978b) 'Unele probleme privind populațiile de stepă din nord-vestul Mării Negre, din perioada eneolitică până la începutul epocii bronzului', *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* 29(3): 353-63.
- (1976) 'Considérations portant sur les tombes à ocre de la zone du Bas-Danube', *Istraživanja* 5: 33-43.
- (1987) 'Le tombes tumulaires à ocre du nord de la Moldavie', în D. Srejović și N. Tasić (ed.) *Hügelbestattung in der Karpaten-Donau-Balkan-Zone während der Äneolithischen Periode. Internat. Symp. Donji Milanovac 1985*, pp. 121-26, Belgrad: Balkanoški Inst. Sanu.
- (1989) 'Mormintele cu ocră din movila II-1943 de la Ploiești-Triaj', *Thraco-Dacica* X: 181-8.
- (1998) 'Les tombes tumulaires à ocre sur le territoire de la Roumanie', în P.I. Roman (ed.) *The Thracian world at the crossroads of civilisations. Proceedings of The Seventh International Congress of Thracology, Constanța-Mangalia-Tulcea, 20-26 May 1996*, II, pp. 15-36, București: Vavila Edinf S.R.L.
- Dani, J. și Kulcsár, G. (2021) 'Yamnaya interactions in the Carpathian Basin', în V. Heyd, G. Kulcsár și B. Preda-Bălănică (ed.) *Yamnaya Interactions. Proceedings of the International Workshop held in Helsinki, 25-26th April 2019*, pp. 329-59, Budapest: Archaeolingua.

- Diaconescu, D. (2020) 'Step by steppe: Yamnaya culture in Transylvania', *Praehistorische Zeitschrift* 91(1): 17-44.
- Enea, S., Boghian, D., Popovici, S., Tencariu, F., Asăndulesei, A., Brașoveanu, C., Ciobanu, I. și Simalcsik, A. (2021) 'Considerații preliminare referitoare la cercetarea tumulului T1/2021 de la Crucea (com. Lungani, jud. Iași, România)', în S. Forțiu (ed.) *Arheovest IX₂, In Honorem Valeriu Sîrbu, Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie*, pp. 579-607, Cluj-Napoca: Ed. Mega.
- Enea, S.-C., Boghian, D., Tencariu, F.-A., Popovici, S., Asăndulesei, A., Brașoveanu, C., Brunchi, R.-A., Ciobanu, I., Agulnikov, S., Simalcsik, A. și Bobe, S.D. (2022) 'Considerații preliminare privitoare la rezultatele cercetărilor arheologice din tumulul nr. 1 de la Lungani-După Vie (com. Lungani, jud. Iași)', în S. Forțiu (ed.) *Arheovest X, Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie In Memoriam Felix Milleker (1858-1942)*, pp. 103-30, Brăila: Ed. Istros.
- Frînculeasa, A. (2007) 'Contribuții privind mormintele Jamnaja în Muntenia. Cercetări arheologice la Ariceștii-Rahtivani', *Tyragetia, Serie Nouă*, vol. I, XVI(1): 181-93.
- (2019) 'The Children of the Steppe: descendance as a key to Yamnaya success', *Studii de Preistorie* 16: 129-68.
- (2020a) 'Earthen burial mounds and the Coțofeni culture south of the Carpathians. Archaeological research in Ariceștii-Rahtivani-Movila pe Răzoare', *Ziridava. Studia Archaeologica* 34: 35-90.
- (2020b) 'Cultura Cernavodă II la Dunărea Inferioară. Relevanța cronologiei și a înmormântărilor tumulare', *Studii de Preistorie* 17: 135-93.
- (2021a) 'Burials mounds in the Lower Danube region – from the international to the local and the other way round', în: V. Heyd, G. Kulcsár și B. Preda-Bălănică (ed.) *Yamnaya Interactions. Proceedings of the International Workshop held in Helsinki, 25-26th April 2019*, pp. 173-205, Budapest: Archeolingua.
- (2021b) 'The Yamnaya mounds and the local cultural traditions of the first half of the 3rd millennium in Muntenia. The archaeological excavations of Moara Vlăsiei (Ilfov County)', *Ziridava. Studia Archaeologica* 35: 49-105.
- Frînculeasa, A., Preda, B., Negrea, O. și Soficaru, A.-D. (2013) 'Bronze Age tumular graves recently investigated in Northern Wallachia', *Dacia Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Nouvelle Série*, LVII: 23-63.
- Frînculeasa, A., Preda, B. și Heyd, V. (2015a) 'Pit-Graves, Yamnaya and Kurgans along the Lower Danube: Disentangling 4th and 3rd Millennium BC Burial Customs, Equipment and Chronology', *Praehistorische Zeitschrift* 90: 45-113.
- Frînculeasa, A., Soficaru, A.D., Măgureanu, A., Preda, B., Ciupercă, B., Garvăn, D., Anton, A. și Constantinescu, C. (2015b) 'Un complex funerar preistoric descoperit la Târgșoru Vechi (jud. Prahova)', *Buletinul Muzeului Județean Teleorman, Seria Arheologie* 7: 133-56.
- Frînculeasa, A., Simalcsik, A., Preda, B. și Garvăn, D. (2017a) *Smeeni-Movila Mare: monografia unui sit regăsit*, Târgoviște: Ed. Cetatea de Scaun.
- Frînculeasa, A., Mirea, P. și Trohani, F. (2017b) 'Local cultural settings and transregional phenomena: on the impact of a funerary ritual on the Lower Danube in the 4th millennium B.C.', *Buletinul Muzeului Județean Teleorman* 9: 75-116.
- Frînculeasa, A., Frînculeasa, M., Dumitru, I. și Buterez, C. (2017c) 'The dynamics of prehistoric burial mounds of Ploiești metropolitan area (Romania) as reflected by cartographic documents of the 18th-20th centuries', *Area* 49(4): 533-44.
- Frînculeasa, A., Preda, B., Negrea, O., Dumitrescu, C., Garvăn, D., Munteanu, R. și Soficaru, A.D. (2017d), 'Raport de cercetare arheologică preventivă la Târgșoru Vechi (jud. Prahova), punctul Movila de la Pădure', *Anuarul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova, Serie Nouă* VIII(16): 9-58.

- Frînculeasa, A., Preda, B., Simalcsik, A. și Negrea, O. (2018) 'Peisaje și contexte actuale: un tumul de pământ cercetat în localitatea Coada Izvorului (jud. Prahova)', *Materiale și Cercetări Arheologice (serie nouă)* XIV: 77-99.
- Frînculeasa, A., Preda-Bălănică, B., Simalcsik, A., Negrea, O., Constantinescu, B. și Cristea-Stan, D. (2019) 'Morminte Iamnaia într-un tumul redescoperit și salvat în localitatea Blejoi (jud. Prahova)', *Buletinul Muzeului Județean Teleorman. Seria Arheologie* XI: 35-78.
- Frînculeasa, A., Heyd, V., Preda-Bălănică, B., Perttola, W., Dumitrescu, C., Negrea, O., Trautmann, M., Kuljukka, T., Niemelä, T., Suvorov, Al., Zeng, T.C. și Brami, M. (2020) 'Boldești-Movila Crăciuneasa', în F. Drașovean și I.C. Opreș (red.), *Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2019*, Biblioteca Mousaios XVII, pp. 452-7, București: Institutul Național al Patrimoniului, Buzău: Muzeul Județean Buzău.
- Frînculeasa, A., Daniel, G., Simalcsik, A., Negrea, O., Munteanu, R., Dinu, C., Ilie, A. și Grigoraș, L. (2022a) 'Ritualul Iamnaia și persistența tradițiilor mediului cultural local (complexe funerare cercetate în anul 2021 în nordul Munteniei)', *Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare* 4: 127-65.
- Frînculeasa, A., Negrea, O., Robe, C.G. și Anton, A. (2022b) 'Motive distruse - cercetarea tumulului V de la Păulești (jud. Prahova)', *Muzeului Județean Teleorman. Seria Arheologie* 14: 77-105.
- Frînculeasa, A. și Frînculeasa, M. (2022) 'Podoabe în contexte funerare - despre inele de buclă descoperite în morminte tumulare preistorice cercetate în nordul Munteniei', în O. Cîrstina și E.-C. Nițu (ed.) *O viață dedicată paleoliticului. Studii in honorem Marin Cărciumaru*, pp. 247-72, Târgoviște: Ed. Cetatea de Scaun.
- Gogâltan, F. (2021) 'Transylvania. Within or outside of the Yamnaya world', în: V. Heyd, G. Kulcsár și Bianca Preda-Bălănică (ed.) *Yamnaya interactions. Proceedings of the International Workshop held in Helsinki, 25-26th April 2019*, pp. 243-70, Budapest: Archaeolingua.
- Heyd, V. (2011) 'Yamnaya groups and tumuli west of the Black Sea', în E. Borgna și S. Müller Celka (ed.) *Ancestral Landscapes. Burial mounds in the Copper and Bronze Ages (Central and Eastern Europe - Balkans - Adriatic - Aegean, 4th-2nd millennium B.C.)*, *Travaux de la Maison de l'Orient et de la Méditerranée* 58, pp. 536-55, Lyon: Maison de l'Orient et de la Méditerranée - Jean Pouilloux.
- 'Kossinna's smile', *Antiquity* 91: 348-59.
- Medeț, F. și Bugilan, I. (1987) 'Contribuții la problema și la repertoriul motivelor de pământ din Banat', *Banatica* 9: 87-198.
- Motzoi-Chicideanu, I. (2021) *Obiceiuri funerare în epoca bronzului la Dunărea mijlocie și inferioară*, vol. I, II, București: Ed. Academiei Române.
- Nestor, I. (1943) 'Raport asupra cercetărilor și săpăturilor arheologice de la Ploiești-Triaj și de la Sărata Monteoru-Buzău', *Anuarul Comisiei Monumentelor Istorice 1942*: 160-1.
- (1944a) 'Raport asupra cercetărilor și săpăturilor de salvare făcute la Ploiești-Triaj și Brazi, între 21 octombrie și 7 noiembrie 1942', *Rapoartele Muzeului Național de Antichități*: 29-31.
- (1944b) 'Raport asupra săpăturilor și cercetărilor arheologice din campania anului 1943', *Raport asupra activității științifice a Muzeului Național de Antichități în anii 1942 și 1943*: 55-57.
- Paveț, E. (2007) 'Cercetări arheologice preventive întreprinse în tumulul situat pe raza comunei Blejoi, jud. Prahova', *Mousaios. Buletinul Muzeului Județean Buzău* 12: 107-22.
- Preda-Bălănică, B. (2021) 'Still making waves. Marija Gimbutas in current archaeological debates', în V. Heyd, G. Kulcsár și B. Preda-Bălănică (ed.) *Yamnaya Interactions. Proceedings of the International Workshop held in Helsinki, 25-26th April 2019*, pp. 137-70, Budapest: Archeolingua.
- Preda-Bălănică, B., Frînculeasa, A., Heyd, V. (2020) 'The Yamnaya Impact North of the Lower Danube: A Tale of Newcomers and Locals', *Bulletin de la Société préhistorique française* 117(1): 85-101.

- Preda-Bălănică, B. și Diekmann, Y. (2022) 'Ancestry and identity in the Balkans and Carpathian basin between the 5th and 3rd millenia cal BC', în A. Whittle, J. Pollard și S. Greaney (ed.) *Ancient DNA and the European Neolithic: Relations and Descendent*, pp. 107-22, Oxford & Philadelphia: Oxbowbooks.
- Simache, N. și Teodorescu, V. (1962) 'Săpăturile arheologice de salvare de la Smeeni (r. Buzău, reg. Ploiești)', *Materiale și Cercetări Arheologice* VIII: 273-82.
- Stratan, I. (1974) 'Un mormânt cu ocru la Bodo (com. Bălinț, jud. Timiș)', *Banatica* 3: 71-74.
- Topoleanu, F., Jugănar, G., Micu, C., Ailincăi, S., Mihail, F., Stănică, A. și Costea, I. (2008) *Inventarierea siturilor arheologice din județul Tulcea. Studiu de caz: mormintele tumulare I*, Biblioteca Istro-Pontica. Seria Patrimonium 3, Tulcea: Ex Ponto.
- Vulpe, Al. (1987) 'Descoperiri hallstattiene de la Ploiești-Triaj', *Thraco-Dacica* VIII(1-2): 177-91.

Plansa I. Amplasamentul tumulului cercetat în localitatea Stoenești (1, 2); tumuli identificați (cercuri pline) și cercetați (cercuri goale) pe raza comunei Ariceștii Rahtivani (1).

Location of the mound at Stoenești (1, 2); identified (full circles) and investigated (empty circles) mounds at Ariceștii Rahtivani (1).

Planșa II. Imagini cu tumulul de la Stoenеști înainte (1, 2) și din timpul derulării săpăturilor arheologice (3-6).

Images taken before (1, 2) and during the excavations (3-6) of the mound at Stoenеști.

1

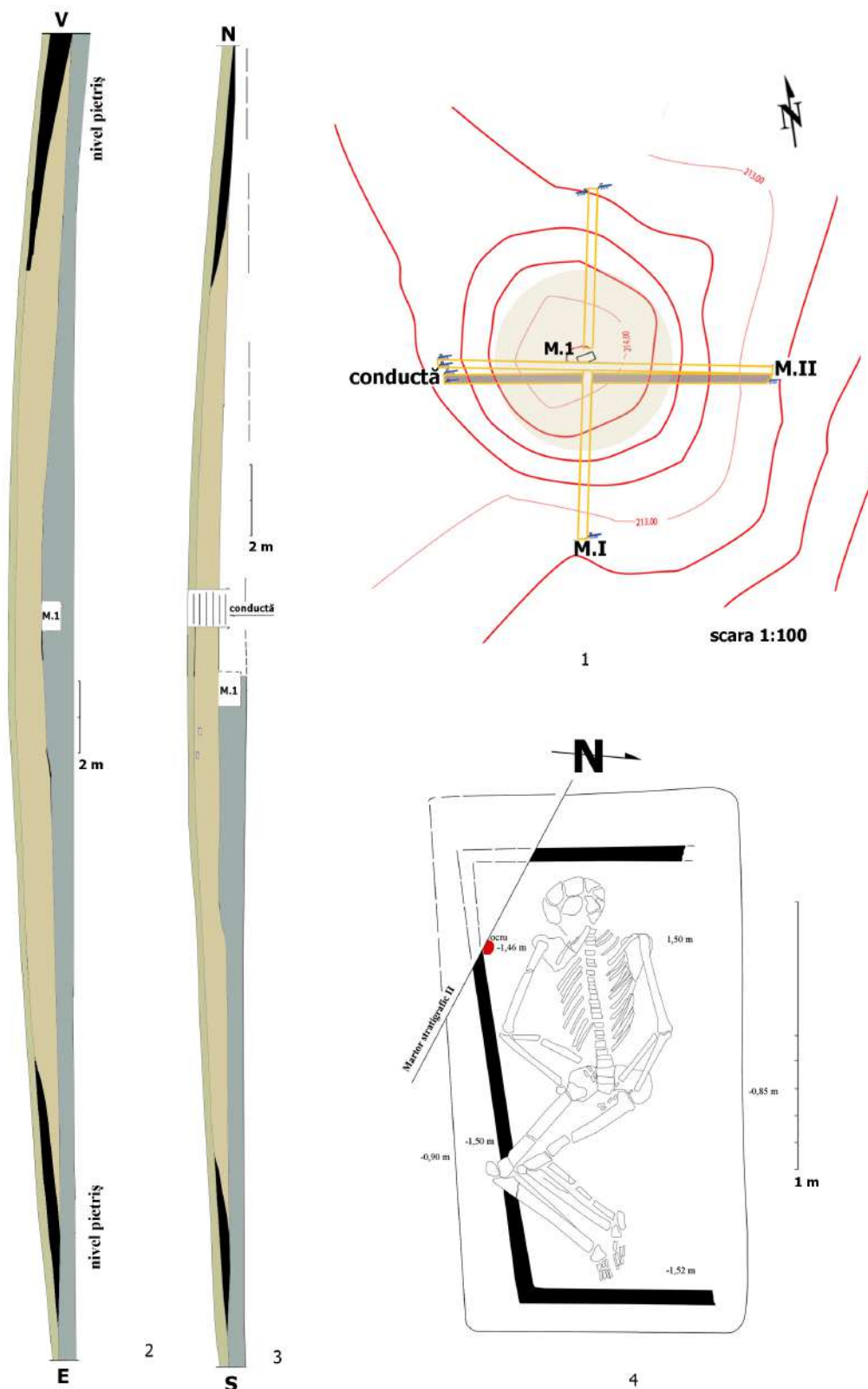
2

3

Planșa III. Mormântul 1 descoperit în tumulul de la Stoenesti (1-3).

Grave 1 discovered in the mound at Stoenesti (1-3).

Plansa IV. Planul general al săpăturii de la Stoenști cu amplasarea marilor stratigrafici, a mormântului și a mantalei (1); profilele magistrale (2, 3); planul mormântului (4).

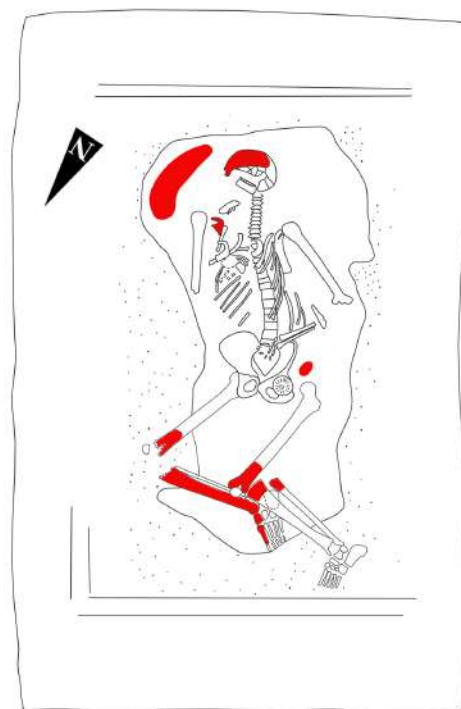
General plan of the excavation at Stoenști with the location of the stratigraphic baulks, the grave and the mantle (1); main stratigraphic profiles (2, 3); ground plan of the grave (4).

Plansa V. Ceramică (1) și piese de silex (2) descoperite în mantaua tumulului de la Stoenști.
Potsherd (1) and flint artifacts (2) discovered in the mantle of the mound at Stoenști.

1

2

3

4

Plansa VI. Mormântul 15 (M.15) de la Smeeni 'Movila Mare' (1, 2) (după Frînculeasa *et al.* 2017a); mormintele 4 (3) și 1 (4) de la Boldești (după Frînculeasa *et al.* 2020).

Grave 15 from Smeeni 'Movila Mare' (1, 2) (after Frînculeasa *et al.* 2017a); graves 4 (3) and 1 (4) from Boldești (after Frînculeasa *et al.* 2020).

1

2

3

4

5

Planșa VII. Nedelea: tumulul III (T.III) înainte de săpătură (1, 2); imagini aeriene din timpul cercetărilor arheologice (3-5).

Nedelea: mound III (T.III) before the excavation (1, 2); aerial photos taken during the research (3-5).

Planșa VIII. Imagini din timpul cercetărilor de la Stoenesti.

Images taken during the research at Stoenesti.

